

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) Біології та лісового господарства

Кафедра Фізіології людини і тварин

СИЛАБУС

Вибіркового освітнього компонента

Біологічні основи неврології і психіатрії та методи діагностики

підготовки магістра

Луцьк – 2025

Силабус вибіркового освітнього компонента «БІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НЕВРОЛОГІЇ І ПСИХІАТРІЇ ТА МЕТОДИ ДІАГНОСТИКИ», підготовки магістра.

Розробник: Качинська Т. В., кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізіології людини і тварин

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми: (доц. Коцун Л.О)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізіології людини і тварин

протокол № 1 від 28.08. 2025 р.

Завідувач кафедри:

(доц. Качинська Т. В.)

© Качинська, Т. В., 2025 р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна (очна) форма здобуття освіти	Галузь знань: А Освіта Спеціальність: А4.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) Освітньо-професійна Програма: Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) Освітній рівень: другий (магістерський)	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 1-й
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр 2-ий
		Лекції 10 год.
		Практичні 14 год.
		Самостійна робота 88 год.
	Консультації 8 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання - українська		

II. Інформація про викладача

ППП Качинська Тетяна Валеріївна

Науковий ступінь кандидат біологічних наук

Вчене звання доцент кафедри фізіології людини і тварин

Посада доцент кафедри фізіології людини і тварин

Контактна інформація e-mail: Kachynska.Tatiana@vnu.edu.ua

Дні занять <https://ps.vnu.edu.ua/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація вибіркового освітнього компоненту

Вивчення ОК „Біологічні основи неврології і психіатрії та методи діагностики” має велике загальноосвітнє значення під час підготовки вчителя біології, природознавства та здоров'я людини закладу загальної середньої освіти, викладача закладу фахової передвищої, вищої освіти. Мета вибіркового ОК – сформувані у студентів загальне уявлення про біологічні основи (структурні, функціональні та генетичні) неврології та психіатрії. Вивчаючи структуру та функції центральної нервової системи, студенти зможуть оцінити складність організації мозку, як високодиференційованої матерії, та зрозуміти механізми і причини психічних і неврологічних розладів.

ВОК „Біологічні основи неврології і психіатрії та методи діагностики” має чітку професійну спрямованість під час підготовки майбутніх вчителів біології, природознавства та здоров'я людини закладу загальної середньої освіти, викладачів закладу фахової передвищої, вищої освіти, які орієнтовані на роботу з школярами та студентами. Силабусом передбачається вивчення загальних і спеціальних питань з неврології та психіатрії, що дозволяє підготувати висококваліфікованих спеціалістів, які мають необхідний теоретичний рівень для роботи з різним контингентом людей із порушеннями функціонування нервової системи. Під час вивчення ОК студенти закріплюють основні уявлення про різноманітні форми неврологічних та психічних захворювань, причини їх появи, ознайомляться з методами діагностики. У студентів сформується уявлення про етіологію, патогенез, діагностику та клінічні особливості

розладів психіки та поведінки. Отримані знання можуть бути використані студентами в області суміжних та міждисциплінарних наук.

2. Мета і завдання вибіркового освітнього компонента

Метою викладання ОК “Біологічні основи неврології і психіатрії та методи діагностики” є детальне ознайомлення студентів із біологічними основами, нейрофізіологічними механізмами, причинами виникнення та методами діагностики нервових та психічних розладів.

Завдання ВОК:

- **методичні:** сформувати у студентів уміння застосовувати теоретичні знання та практичні навички із біологічних основ неврології та психіатрії, володіти необхідною термінологією.

- **пізнавальні:** ознайомити студентів зі структурно-функціональними особливостями центральної та периферичної нервової системи. Дати базові знання про структури головного мозку, що забезпечують реалізацію неврологічних та психічних функцій у людини. Дати вичерпну інформацію про причини, етіологію та патогенез неврологічних та психічних розладів. Ознайомити з лікувально-діагностичними методами.

- **практичні:** навчити студентів виявляти та правильно класифікувати розлади нервової системи у людей. Сформувати у студентів уміння і навички коректно організовувати клініко-діагностичних процес під час роботи з людьми, які мають розлади нервової системи.

В результаті вивчення ВОК студент повинен мати уявлення про клінічні прояви основних синдромів в неврології і психіатрії; про діагностичні можливості лабораторних та інструментальних методів обстеження хворих в неврології і психіатрії.

3. Soft skills: комунікабельність; уміння шукати нестандартні рішення та працювати в мультидисциплінарних командах, швидке пристосування до нових умов, ввічливість; гнучкість розуму; чесність; навички міжособистісного спілкування; професіоналізм; відповідальність; знання професійної етики.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					Форма контролю*/ Бали
	Усього	у тому числі				
		Лек.	Пр. р.	Конс.	Сам. роб.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Біологічні основи неврології						
Тема 1. Розвиток і функціонування нервової системи.	23	2	2	2	17	ДС, Т/10
Тема. 2. Рухливість та чутливість, їх будова та роль в патології.	26	2	4	1	19	ДС, Т/20
Тема 3. Вища нервова діяльність – будова та роль в патології.	22	2	2	1	17	ДС, Т/10
Разом за змістовим модулем 1	71	6	8	4	53	40
Змістовий модуль 2. Біологічні основи психіатрії						

Тема 4. Психіатрія та її місце в клініко-діагностичній практиці. Свідомість та її порушення. Порушення пізнавальної діяльності, сну та бадьорості.	23	2	2	2	17	ДС, ДБ, Т, РЗ/К/10
Тема 5. Ендогенні психічні захворювання. Психогенії. Неврози та реактивні психози..	26	2	4	2	18	ДС, ДБ, Т, РЗ/К/20
Разом за змістовим модулем 2	49	4	6	4	35	30
Види підсумкових робіт						Бал
Контрольна робота №1						МКР/КР, Т, РЗ/К /15
Контрольна робота №2						МКР/КР, Т, РЗ/К /15
Всього годин/балів	120	10	14	8	88	100

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Перелік тем практичних занять

№ з/п	Тема	Кількість годин/балів
1	Розвиток і функціонування центральної нервової системи. Дослідження функціональної цілісності мозочка.	2/10
2	Чутливість та її діагностика та патологія.	2/10
3	Черепно-мозкові нерви та їх участь у функціонуванні організму. Рефлекторно-рухова сфера та її патологія.	2/10
4	Психофізіологічні механізми ВНД діяльності. Функціональна асиметрія півкуль та методи її визначення. Психофізіологічні механізми мовленнєвої діяльності.	2/10
5	Порушення пізнавальної діяльності. Сон, методи дослідження та причини порушення.	2/10
6	Шизофренія. Епілепсія. Клініко-діагностичний аспекти.	2/10
7	Неврози та реактивні психози. Тривожні розлади та методи їх діагностики. Клініко-діагностичний аспекти.	2/10
	Разом	14/70

6. Завдання для самостійного опрацювання

№ з/п	Тема
1.	Умовний рефлекс як ведучий механізм психічної діяльності.
2.	Інфекційні захворювання нервової системи. Енцефаліти (кліщовий, герпетичний): етіологія, патогенез, особливості клінічної картини, діагностика, лікування. НейроСНІД і нейросифіліс: етіологія, патогенез, особливості клінічної картини, діагностик.
3.	Поняття про біль. Головні та лицеві болі. Етіологія і патогенез головних та лицевих болів. Особливості клінічної картини: характер болю, локалізація, час виникнення, тривалість, наявність або відсутність зв'язку з провокуючими факторами (фізичне навантаження, стрес і т.д.). Біохімія больового синдрому.

4.	Пухлини головного і спинного мозку. Класифікація пухлин головного мозку по локалізації, по етіології. Загальна клінічна картина пухлин головного мозку (гідроцефальний і гіпертензійний синдроми; загально мозкові, дислокаційні і вогнищеві неврологічні симптоми). Методи діагностики пухлин.
5.	Біохімічні аспекти розумової відсталості. Роль порушень обміну речовин у формуванні розумової відсталості. Клінічна характеристика і класифікація захворювань порушень обміну речовин з розумовою відсталістю.
6.	Афазія – втрата сформованої мови. Історія вивчення. Значення робіт Брока і Верніке у вивченні афазії.
7.	Алалія – системне недорозвинення мови, яке виникає в результаті ураження сенсомоторної зони кори головного мозку домінантної півкулі в домовному періоді. Історія вивчення.
8.	Дизартрія – несформованість звуковимовної складової мови, яка обумовлена порушенням іннервації мовної мускулатури. Історія вивчення. Віковий аспект виникнення дизартричних розладів.
9.	Заїкання – одна з форм порушень темпу і ритму мови. Особливості судом при заїканні (тонічне та клонічне) локалізація судом. Значення вікового аспекту у виникненні заїкання.
10.	Чутливість та її патологія.
11.	Рефлекторно-рухова сфера та її патологія.
12.	ДЦП та псевдобульбарна дизартрія.
13.	Стерта дизартрія та дизлалія.
14.	Дизлексія та дизграфія при різних формах патології мови та слуху.
15.	Судинні захворювання нервової системи.
16.	Особливості психічних та поведінкових розладів викликаних алкоголізмом, наркоманією, токсикоманією.
17.	Деменції, їх характеристика та методи діагностики.
18.	Особливості діагностики розладів особистості.
19.	Специфічні розлади особистості.
20.	Тривожно-фобічні розлади.
21.	Пірамідна, екстрапірамідна та стріопалідарна системи – будова та роль в патології.
22.	Вегетативна нервова система – будова та роль в патології.
23.	Мозковий кровообіг – фізіологія та патологія.
24.	Захворювання периферичної нервової системи.
25.	Токсикоманії.
26.	Наркоманії.
27.	Обсесивно-компульсивний розлад.
28.	Алкоголізм.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача освіти. Під час вивчення освітнього компоненту здобувач повинен дотримуватися таких правил: не спізнюватися на заняття; перед початком заняття вимкнути звук засобів зв'язку (мобільний телефон, смарт-годинник тощо); здійснювати попередню підготовку до лекційних та практичних занять згідно з переліком рекомендованої літератури; згідно з календарним графіком навчального процесу здавати всі види контролю; брати активну участь в навчальному процесі; бути терпимим і доброзичливим до однокурсників та викладача; відкритим до конструктивної критики. У випадку нетипових ситуацій та об'єктивних причин можливий перехід на дистанційну форму навчання на платформі Moodle <http://194.44.187.60/moodle/> .

Практичні навички оцінюються за результатами виконання практичної роботи.

Відвідування занять є обов'язковим для студентів, що дає можливість отримати зазначені у програмі загальні та фахові компетенції, вчасно та якісно виконувати усі завдання. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням з деканатом факультету. Максимальну кількість балів за виконання практичної роботи студент отримує після успішного виконання всіх завдань та оформлення роботи.

Оцінювання знань здобувачів освіти з елементами дуальної форми здобуття освіти. Години, форма навчання (поділена або блочна) та особливості організації освітнього процесу визначаються на поточний навчальний рік та відображаються у робочому навчальному плані та графіку освітнього процесу. Знання, уміння, компетентності здобувачів освіти оцінюються представниками Підприємства (наставниками) та викладачем Університету ([«Положення про підготовку здобувачів за дуальною формою здобуття освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки»](#)).

Оцінювання знань здобувачів освіти з освітнього компонента «Біологічні основи неврології і психіатрії та методи діагностики» здійснюється згідно «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки». Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою. Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. На практичних заняттях застосовуються наступні види стандартизованого контролю теоретичної підготовки та практичних навичок: тестовий контроль, усне опитування, письмова відповідь на питання. Оцінка роботи студента є комплексною і включає контроль практичної та теоретичної підготовки. Під час проведення практичних робіт проходить усне опитування, письмова робота або тестування для перевірки знань студентів за темами, що відображені в структурі ВОК. За теоретичну підготовку до заняття студенти денної форми навчання можуть отримати оцінку - максимум 6 балів. Оцінка за кожну виконану та оформлену практичну роботу – 4 бали. На кожному практичному занятті за виконання навчальних завдань студент може отримати максимум 10 балів.

Самостійна робота включає в себе теоретичне вивчення питань, що стосуються тем передбачених силабусом, але не розглядалися на лекціях, або були розглянуті коротко.

Проміжний поточний контроль проводиться письмово, студент повинен дати письмову відповідь на тестові питання та ситуативні задачі, загалом 15 балів за кожну контрольну роботу.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (з кожної теми віднімається 0,5 балів від отриманого). Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання

відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин. До закінчення вивчення модуля студент повинен відпрацювати усі пропущені заняття.

Політика щодо академічної доброчесності. Студент впродовж навчання повинен дотримуватись морально-етичних правил: відвідувати усі заняття (якщо причиною пропуску є поважна причина підтвердити її документально), не привласнювати чужу інтелектуальну працю, не списувати під час письмового поточного контролю. У разі цитування наукових праць, методичних розробок обов'язково вказувати посилання на першоджерело. Підготовлені реферати та презентації мають містити посилання на використану літературу чи електронні ресурси. Виявлення ознак академічної недоброчесності в роботах студентів є підставою для їх не зарахування та обов'язкового допрацювання. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Викладач і здобувач освіти мають дотримуватись ст. 36 Закону України «Про освіту». Політика щодо академічної доброчесності регулюється [Кодексом академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки](#).

Можливість визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, курсовій роботі (проєкту), контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) навчальної дисципліни. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передуює семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання ([ПОЛОЖЕННЯ про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки](#)

Можливість отримати додаткові (бонусні) бали. Додаткові бали здобувач освіти може отримати відповідно до рішення вченої ради факультету за активну участь у житті факультету та університету (додатково не більше 5 балів з одного ОК).

V. Підсумковий контроль

Форма підсумкового семестрового контролю – залік.

Вивчення вибіркового освітнього компонента «Біологічні основи неврології і психіатрії та методи діагностики» здійснюється впродовж одного семестру на першому році навчання (2 семестр). За результатами поточної навчальної діяльності виставляється залік. Для успішної здачі освітнього компонента сумарна кількість балів отриманих студентом за семестр повинна становити не менше 60,0. Якщо ж кількість балів є меншою, то здобувач має можливість успішно здати дисципліну у формі заліку на ліквідації А академічної заборгованості, при цьому на залік виноситься 100,0 балів. Семестровий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння студентом навчального

матеріалу на підставі результатів виконання ним усіх видів навчальних робіт, передбачених силабусом.

Перелік питань до заліку

1. Загальна характеристика центральної нервової системи: будова, структури, відділи.
2. Спинний мозок.
3. Головний мозок.
4. Цитоархітектоніка кори головного мозку.
5. Ділянки кори головного мозку.
6. Поняття про первинні, вторинні і третинні проєкційні поля та їх значення для мови.
7. Черепно-мозкові нерви.
8. Основні фізіологічні процеси в ЦНС.
9. Вчення О. О. Ухтомського про «домінанту».
10. Поняття про першу та другу сигнальні системи та їх значення для формування мови і вищої психічної діяльності.
11. Три блоки функціонування нервової системи (по А. Ф. Лурія).
12. Порушення мови при ураженні нервової системи.
13. Функціональна асиметрія мозку.
14. Вищі коркові функції та їх порушення.
15. Умовний рефлекс як ведучий механізм мови.
16. Афазія. Значення робіт Брока і Верніке у вивченні афазії.
17. Характеристика основних симптомів алалії та пояснення їх походження.
18. Алалія – системне недорозвинення мови, яке виникає в результаті ураження сенсомоторної зони кори головного мозку домінантної півкулі в домовному періоді. Історія вивчення.
19. Форми дизартрії та локалізація ураження в головному мозку.
20. Дизартрія – несформованість звуковимовної складової мови, яка обумовлена порушенням іннервації мовної мускулатури. Історія вивчення. Віковий аспект виникнення дизартричних розладів.
21. Види порушень темпу і ритму мови: тахилалія та брадилалія. Причини порушень.
22. Етіологія та механізм заїкання.
23. Умовний рефлекс як ведучий механізм мови.
24. Чутливість, її патологія та методи діагностики.
25. Рефлекторно-рухова сфера, її патологія та методи діагностики.
26. Судинні захворювання нервової системи.
27. Нейроанатомія мовної діяльності.
28. Нейрофізіологія мовної діяльності.
29. Пірамідна система – будова та роль в патології.
30. Екстрапірамідна система – будова та роль в патології.
31. Стріопалідарна системи – будова та роль в патології.
32. Вища нервова діяльність – будова та роль в патології.
33. Вегетативна нервова система – будова та роль в патології.
34. Мозковий кровообіг – фізіологія та патологія.

35. Захворювання периферичної нервової системи.
36. Психіатрія та її місце в клініко-діагностичній практиці.
37. Свідомість та її порушення.
38. Алкоголізм.
39. Наркоманії.
40. Токсикоманії.
41. Ендогенні психічні захворювання.
42. Шизофренія та методи діагностики.
43. Епілепсія та методи діагностики.
44. Психогенії.
45. Неврози та методи діагностики.
46. Реактивні психози.
47. Тривожні розлади.
48. Обсесивно-компульсивний розлад.
49. Порушення пізнавальної діяльності.
50. Порушення сну та бадьорості, та методи діагностики.

VI. Шкала оцінювання

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
6 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
2 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
0 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Качинська Т. В. Дистанційний курс «Біологічні основи неврології і психіатрії та методи діагностики» <http://194.44.187.60/moodle/course/view.php?id=806>

2. Нейроанатомія : переклад 7-го видання / Алан Кроссман ; наук. ред. укр. вид. : Олександр Ковальчук, Ірина Дзевульська. – К. : ВСВ «Медицина», 2025. – VIII. 182 с. - (Текст і кольорові ілюстрації).

3. Нейропсихіатрія та поведінкова неврологія: посібник: 3-є видання / Джон Дж. Баррі, Сепіде Н. Баджестан, Джеффри Л. Каммінгс, Майкл Р. Трімбл та ін.; наук. ред. укр. вид. : Борис Михайлов, Лариса Герасименко, Рустам Ісаков. – К. : ВСВ «Медицина», 2024. – XXII. 361 с.